

Svensk pepper til norsk laks

Deformert og luseskadd oppdrettsfisk fanga i Snillfjord. Foto: John Øystein Berg

Sveriges Television (SVT) setter kritisk søkelys på norsk oppdrettsnæring og fastslår at industrien er i ferd med å true livet i havet. Professor Daniel Pauly beskriver det stadig hardere fisket etter råstoff til laksefôr som å rive 1. etasje på et hus - resten følger nødvendigvis etter.

Mens oppdrettsnæringa roper stadig høyere om hvor miljøvennlig industrien er, og staten subsidierer villaksens endelikt fra baklomma gjennom laksediplomatiets markedsføring av Norges lakserøde gull, spør stadig flere fiskere, forbrukere og lokalbefolkning hvor stor miljøbelastning totalt man skal tolerere fra ei næring som fortsatt ikke har blitt bærekraftig.

I forrige uke satte SVTs "[Uppdrag granskning](#)" søkelys på miljøbudsjettet til oppdrettsindustrien. Der roper blant anna professor Daniel Pauly et varsko på bakgrunn av det harde fôr-fisket som truer de store økosystemene i havet:

- Å ta vekk bunnen i næringskjeden blir som å ta vekk 1. etasje på et hus: Det blir kollaps. Men oppdrettsindustrien forstår ikke at jo mer fisk du avler, jo større blir problemene med utfisking. De produserer ikke fisk. De bruker fisk for å tjene penger, sier Pauly til [SVT](#).

Sjøfuglen trues

Og nettopp dette er i ferd med å manifestere seg langs Norskekysten: Ifølge det nasjonale overvåkningsprogrammet for sjøfugl i regi av [Norsk institutt for naturforskning](#), har man en bestandsreduksjon fra 2007 til 2008 på opptil 30 prosent for lundefuglen mellom Møre og Lofoten.

- For noen arter er åpenbar svikt i næringsforholdene en viktig kilde til bestandsnedgang. For andre arter er årsakene trolig mer sammensatte; næringssvikt som følge av overfiske slår inn sammen med drukning i fiskegarn og klimaendringer, heter det i rapporten.

- Sjøfuglens næringsgrunnlag i Nordsjøområdet er ekstremt hardt pressa. Tidligere har det blitt fiska en million tonn tobis i Nordsjøen. Situasjonen nå er at bare en tidel av dette er for mye til at bestanden klarer å bygge seg opp igjen, medler Fylkesmannen i Sogn og Fjordane i en rapport ifølge [Firda](#).

Midt-Norge for tur?

Nå advarer flere forskere mot at villaks-stammene nordover langs kysten vil få de samme problemene som vestlands-laksen dersom oppdrettsindustrien ukritisk får ekspandere, noe regjeringa legger opp til ved å tildele ytterligere 65 oppdrettskonsesjoner:

- Nedgangen i fangst på Vestlandet kan skyldes omfattende og langvarig oppdrettsaktivitet i landsdelen. Vi finner tilsvarende trender i skotske laksebestander. I regioner med begrensa oppdrettsvirksomhet er utviklinga bedre enn i

områder med høy aktivitet. På dette grunnlag er det all grunn til å forvente ytterligere nedgang i fangstene også i Midt-Norge med økende oppdrettsaktivitet, advarer forskerne Asbjørn Vøllestad, Jan Henning L'Abée-Lund og Nils Chr. Stenseth i en kronikk i [Aftenposten](#).

Motoffensiv

Dette får miljødirektør Aina Valland Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening (FHL) som vanlig til å peke i alle andre retninger:

- Villaksen er en komplisert art som utsettes for mange trusselfaktorer. Det er litt spesielt at man kaster seg på en av disse faktorene, uten å undersøke effekten av de andre. Vi finner det også underlig at en ansatt i NVE (Jan Henning L'Abée-Lund; red. anm), som regulerer landets kraftutbygging, går ut mot oppdrett: En oversikt fra DN viser at nettopp kraftutbygging har vært med på å redusere og utrydde laksen i mange vassdrag, sier Valland til [Adressa](#).

Høy promille

Isteden velger lakseindustrien å skryte av sin egen fortrefelighet, i en påtakelig offensiv i forkant av Stortingets behandling av de nye laksekonsesjonene: Rømmingsstatistikken for 2008 viser at 100.000 av 236 millioner laks i norske oppdrettsmerder klarte å rømme i fjor, noe som utgjør 0,4 promille, melder [Fiskeribladet Fiskaren](#).

Men parallellen til norsk trafikklovgivning er snublende nær: Promille på dette nivået er kanskje deilig berusende for dem det gjelder, men likefullt farlig for omgivelsene.

Og dette er uansett bare de offisielle rømningstallene, fra ei næring der miljørutinene og sikkerhetsmarginene ikke er bedre enn at 25.000 laks kan rømme fordi noen "[glemte igjen en slange i et kar](#)". Man kan tenke seg spektaklet hvis en kyllingbonde sendte ti tusen kyllinger på frifot fordi han hadde glemt å lukke fjøsdøra. Men fordelen med sjøen er at den skjuler alle spor.

Spor i sjøen

Skjønt - sporene etter oppdrettsindustrien er i ferd med å bli synlige flere steder: I Namsos må settefiskprodusenten Neptun settefisk belage seg på millionbøter for miljøkriminalitet. I kjølvannet av at et kar med settefisk sprakk, oppdaga politiet at anlegget hadde en halv million flere fisk enn tillatt. Anlegget hadde dessuten tappa ned to innsjøer i strid med offentlige konsesjoner og tillatelser fra grunneieren, og ødelagt flere kilometer med strandlinje, melder [Trønder-Avisa](#).

Ellers som i Fitjar, der hyttenaboer reagerer etter at Fitjar Laks i ti år har fått tømme prosessvann fra oppdrettsanlegget rett på Hellandsfjorden. Resultatet er at sjøbunnen er dekt av et tykt lag illeluktende slam, og at båter, brygger og alt anna i fjorden blir klissete av fett fra anlegget. Det er heller ikke greit å slippe barna i sjøen når de må trække i fiskeforet som ligger på havbunnen, kommenterer avisa [Sunnhordland](#).

"Sunn skepsis"

Derfor er det kanskje ikke så rart at folk begynner å spørre seg om hvem som egentlig tjener på lakseeventyret. Kommentator Svein Aam i [Sunnmørsposten](#) gir uttrykk for at dette er en sunn skepsis:

"Ei viktig årsak til at oppdrettsnæringa har vore politikarane sin gullunge, er at den skulle vere ei distriktsnæring. Dersom vi ser på kvar oppdrettsanlegga ligg, så er målet nådd. Men ser vi på kven som eig oppdrettselskapa er biletet annleis. På Sunnmøre kontrollerer verdas største lakseselskap, Marine Harvest, to av tre laksekonsesjonar. 80 prosent av eigarane, inkludert John Fredriksen sine selskap, er utanlandske. I den nye torskeoppdrettsnæringa er det same tendensane: Dette er i stor grad eit spel for tunge og risikovillige investorar, med såkalla "mellomlang horisont." Investorane har blikket stivt festa på den økonomiske oppsida. Men fjordafolket må få lov til å vere uroa for den økologiske nedsida. Dei må ha lov til å spørje seg: Sit vi att med noko anna enn problema?"

